

LENINOVA MISEL

Vlado Vodopivec

Tudi z Leninovo mislijo se je v našem stoletju dogajalo podobno kot z večino idej v človeški zgodovini, ki so navdihovale velika socialna gibanja in so se začenjale uresničevati v naprednih družbenih bojih. Ljudje so jih razumeli in sprejemali kot realno ter obetajočo perspektivo za uresničenje svojih eksistencialnih potreb in kot konkretno pot do socialnozgodovinskih ciljev, katerih so se osvestili in jih spoznali za dosegljive. Zaradi takšne prepričljivosti pa te ideje niso bile nevarne samo odkritim nasprotnikom, katerih interese so ogrožale, temveč so prej ali slej začele vznemirjati tudi nekatere njihove privrženke, ki so jih sprva brez pridržkov sprejemali.

Zato so se skoraj vedno v zgodovini za krajši ali daljši čas začele pollaščati velikih idej predvsem vodilnejše skupine v družbenih gibanjih, ki so v družbeni praksi spoznavale, da te ideje ne zadovoljujejo njihovih posebnih interesov, ki so jih ali resnično razumeli ali pa samo prikazovali kot interese naprednega družbenega gibanja v celoti. Z razlagami, prilagojenimi tem interesom, so takšne skupine in posamezniki začeli prikrivati temeljno vsebino idej, dokler niso bile pokopane pod mnogimi plastmi poznejših interpretacij in preinterpretacij. Na površini pa je ostala samo še kanonizirana in mitologizirana prvotna forma z novo vsebino. Ta je dobila funkcijo, da ideološko legitimira avtorje takšne manipulacije in njihovo družbeno prakso, ki je bila v vedno očitnejšem nasprotju s prvotno vsebino nekoč prepričljive misli.

Takšna usoda je zadela tudi Leninovo misel. Bolj kot odkriti nasprotniki, ki so jo grobo ponarejali in vulgarizirali z namenom, da bi jo pred ljudmi razvrednotili, so njeni privlačni moči škodovali tisti njeni avtoritativni tolmači, ki so misel monopolizirali in jo spremenili v kodeks dogem in v mit. To pa so storili zato, da bi svoji praksi dali pomen revolucionarne legitimnosti in videz kontinuitete z Marxovo in Leninovo idejno tradicijo. Toda tako izkrivljena in popačena misel ni samo ideološko opravičevala konservativno prakso birokratsko deformiranega socializma, temveč je postala najbolj uporabno propagandno sredstvo antisocialističnih ideologij, ki so skušale z njo dokazovati zmotnost in nesposobnost marksizma pri praktičnem reševanju aktualnih družbenih problemov.

Toda sodobni marksizem, ki išče rešitev današnje krize v socializmu, v revalorizaciji marksističnega načina mišljenja in v osvobajanju bistva marksistične misli vseh plasti kasnejših pragmatističnih tolmačenj, daje tudi Leninovi misli pravo mesto v zgodovini marksizma, zaradi česar dobiva ta tudi za današnji čas vedno bolj aktualen pomen. Na to mesto je opozoril na začetku tridesetih let že Antonio Gramsci, ko se je uprl poskusom iskati paralele in hierarhijo med Marxom in Leninom. Marxova in Leninova misel, je pisal Gramsci, sta dve obenem homogeni in heterogeni fazi v

zgodovini marksizma. Marxova misel je intelektualni začetek popolnoma novega razdobja v zgodovini človeškega mišljenja. To je svetovni nazor modernega časa, ki ima pomen kopernikanskega prevrata v spoznavanju in razumevanju ter spreminjanju sveta. Leninova misel pa je ustvarjalna in revolucionarna praksa, ki izhaja iz marksističnega mišljenja in s katero postaja marksizem v tem stoletju množično zgodovinsko dogajanje.

Leninova misel je zaradi tega predvsem prvi in najbolj prepričljiv primer ustvarjalne in nedogmatične uporabe marksizma v družbeni praksi in v tem pomenu še danes velika pobuda za večji del naprednih družbenih gibanj, ki si prizadevajo za socialno preobrazbo tega sveta. To seveda ne pomeni poskusa, da bi Lenina zgodovinsko označili samo kot praksa revolucije in kot aktivista ter pragmatika, ki popularizira Marxove zamisli. Tak aktivistični pragmatizem je najbolj nezdružljiv z bistvom marksizma, saj je ta filozofija revolucionarne prakse in obenem praksa revolucionarne filozofije in predvsem predpostavlja metodično kritičen in ustvarjalen odnos do same marksistične idejne tradicije. To pa zahteva nenehno iskanje tistega v marksistični teoriji, kar je bistveno in »trajno« ter neodvisno od zgodovinskih pogojenosti. Obenem pa terja odprtost in sprejemljivost za nova znanstvena spoznanja in za vedno nove izkušnje, pridobljene v revolucionarni praksi. Samo na ta način se lahko tehta in potrjuje resničnost marksizma v vsej družbeni praksi, marksizem pa postaja uporabna in uspešna spodbuda za družbeno prakso, ki se ne omejuje le na kontemplativno razlaganje sveta, temveč ga obenem, ko ga razlaga, skuša tudi spreminjati. V takih medsebojnih odnosih teoretičnega mišljenja in praktične akcije je marksizem lahko inspiracija za napredno družbeno prakso, praksa pa je impulz za stalno aktualizacijo in dopolnjevanje marksističnega teoretičnega mišljenja.

Prav to je bilo bistveno v Leninovem razumevanju in njegovi uporabi marksizma. Njegova edinstvena sposobnost, da je združeval in dopolnjeval v sebi kvalitete strogega teoretika, ki so mu bila važna vsa posamična dejstva in vsi pojavi konkretne družbene stvarnosti, ki jo je opazoval, analiziral in skušal teoretično razložiti v vsej medsebojni odvisnosti in povezanosti posamičnih pojavov s celoto in praksa z imaginacijo, ki je pridobljena teoretična spoznanja uporabljal ter uresničeval v družbeni praksi, ga je dvignila nad prvo in drugo generacijo pomembnejših Marxovih naslednikov. S to sposobnostjo pa je razvil tisti za marksizem bistveni stil, ki postaja danes znova aktualen in v katerem se teoretična strogost združuje z imaginacijo, kot piše francoski marksist Lucien Goldman, in ki edini zagotavlja, da se marksistična teoretična misel ne spremeni v pragmatistično dogmatičen, zaprt in vsesplošno obvezujoč kodeks abstraktnih resnic in ne v prakticistično neobvezen revizionizem.

Leninova teoretična misel na različnih področjih, v politični ekonomiji, sociologiji, filozofiji itd., prav zaradi tega nima samo časovno in prostorno omejene veljave, temveč je v mnogočem preseгла čas in prostor, v katerem je nastajala. Podobno kot Marxova ima tudi Leninova misel mnoge prvine, ki so odsev prostora in časa in so zaradi takšne determiniranosti danes neuporabne. Te prvine so seveda posledica takratnih spoznanj, katerih horizont je bil objektivno omejen, in pa potreb, ki so bile za tisti čas specifične. Dogmatizirati in mitologizirati prav te prvine, pomeni spremeniti Lenina in njegov intelektualni lik, ki sta ga odlikovali teoretična prenikavost in

ustvarjalna fantazija, v nezmotljivega jasnovidca, ki je prestopil objektivno postavljene meje človeškega spoznanja. Pragmatistična razlaga marksizma in Leninovega mesta v zgodovini marksizma se sklicuje prav na takšne prvine in tako deformira resnični zgodovinski Leninov lik.

Toda poleg teh v pol stoletja preživelih in preseženih Leninovih teoretičnih stališč in ocen ostaja še vrsta drugih, ki jih današnji čas potrjuje bolj kot čas, v katerem je Lenin živel in ustvarjal in ko so se mnoge njegove teoretične ocene zdele bolj vizionarno ugibanje kot pa na eksaktnih analizah utemeljena spoznanja o bodočem družbenem razvoju. To velja zlasti za njegovo teorijo revolucije, za njegove ocene strukturnih sprememb v razvoju kapitalizma, za njegova spoznanja o vedno širši socialni bazi gibanja za osvoboditev družbe in človeka, v katerem se pojavljajo novi revolucionarni subjekti poleg delavskega razreda itd.

Ta in druga podobna Leninova teoretična stališča v njegovem celotnem opusu, ki so bistveno vplivala na spreminjanje podobe sveta v našem stoletju in ki jih lahko še danes razumemo kot aktualno Leninovo misel, kažejo na njegovo pravo mesto v zgodovini marksizma. To mesto si je ustvaril predvsem zaradi enako nepomirljivega odnosa do poskusov dogmatizirati marksizem, kakor tudi do poskusov raztapljati ga v revizionizmu, kar je marksistično misel potiskalo na položaj predmarksističnega in neznanstvenega, v sebi zaprtega načina mišljenja. S takim odnosom ostaja Leninova misel tudi v današnjem času navdih za velik del napredne družbene prakse.

FUTURISTIČNE PESMI

Vladimir Vladimirovič Majakovski
1893—1930

Mrtvi ostajajo mladi — tako tudi Majakovski, ki si je pri sedemintridesetih letih »postavil piko kroglo za svoj konec« in je od tedaj odhrumelo v zgodovino štirideset šumnih let z vojskami in revolucijami, v katerih je bil in ostaja tudi del njegovega dela. S svojo poezijo je vplival na cele generacije ruskih, sovjetskih pesnikov, pa tudi na mnoge pesnike zunaj Sovjetske zveze: Aragona, Becherja, Hikmeta, Neumanna, Vapcarova in druge.

Tako kot za življenja, je bilo delo Majakovskega tudi po smrti in vse do danes različno vrednoteno, dostikrat izrabljeno tudi v ne zgolj estetske

in poetične namene, tako da še vedno drži že stara bridka krilatica Ilje Erenburga, češ da je tako, kot je bila ob pesnikovem pogrebu pred štiridesetimi leti prekratka truga, je tudi pesnikova posmrtna slava prekratka in predvsem preozka. Predvsem pa: Majakovskega, ki se je z vsem svojim delom in z vsem svojim življenjem krčevito in strastno boril zoper vsake kalupe v poeziji in v življenju, ni mogoče strpati v noben, še tako uporaben kalup.

V spomin Vladimiru Vladimiroviču ob štiridesetletnici njegove smrti objavljamo nekaj pesmi in dva odlomka iz njegovih pesnitev, nastalih v njegovem prvem futurističnem obdobju, brez katerega je tudi kasnejše bolj znane pesmi težko razumeti.

Slika, ki jo priključujemo pesmim, je zares zgodovinska. Na njej so skladatelj Šostakovič, režiser Majerhold in pesnik Majakovski na vaji za Stenice Vl. Majakovskega.

MAR BI VI ZMOGLI?

Ko pljusnil sem iz čaše barvo,
napravil sliko sem vsakdana,
na pladnju žolice preudarno
pokazal lica oceana,
na luskah pločevinaste sem ribe
vabila novih ust dojel.
A vi
zagodete brez hibe
nokturno
na flavto — vodovodno cev?

1913

VAM!

Vam, ki hlataste od orgije k orgiji,
posestnikom tušev in toplih stranišč!
Kako vas ni sram o dogodkih v Georgiji
ponavljati zgolj časopisarski kič?!

Veste li, brezštevilni in nenadarjeni,
misleči, kako si napolnite vamp,
da je ta čas lahko v boju s sovražniki
nogi izgubil Petróv adjutant?

Kaj ko bi on, ves pokrit z ranami,
pripeljan v klavnico uzrl za hip,
kako vi z usti, z zrezki zamazanimi,
pohotno brundate Severjaninov stih!

In za vas, ki le babe in krožnike cenite,
naj nosi človek naprodaj glavó?!
Jaz bom že rajši v baru počestnicam
ananasovo točil vodó!

1915

UVOD V TRAGEDIJO VLADIMIR MAJAKOVSKI

Kaj vi razumete,
čemú
miren,
s posmehom viharjev,
nosim na krožniku dúšo
k obedu prihodnjih let.
Odtekam, kot solza odvečna,
z neobritih lic trotoarjev
jaz,
ki sem morebiti
poslednji poet.

Ste opazili:
v kamenitih vrtovih
se guga
zbrazdani obraz obešene tuge
in nepodkupljivi mostovi
z železnimi prsti tišče
za vrat razpenjene struge.

Nebo
neprestano, zvonko
joče
in obláčku okrog ustec
pači se gubic štréna,
kot ženi, ki dete hoče,
a bog ji je odrinil kretena.

S polnimi prsti v rumenih laséh
vas je ljubilo sonce z vso ihto mušic,
zdaj v vaših dušah se suženj redi.
Jaz pa, neustrašen,
z mržnjo za dnevno svetlobo v očeh
in z dušo napeto, kot živci so žic,
sem car
luči.
Pridite k meni vsi,
ki ste razbili molčanje,

vpili
zato, ker so zanke poldneva napete,
odkrijem vam
z besedami,
preprostimi kot mukanje kravje,
naše nove duše,
zveneče
kot svetilk silhuete.
Le vaših glav se bom s prsti dotaknil
in vam
zrastejo ustne
za velike poljube
in jezik,
ki vsem narodom gódi.
A jaz, šepajoč z dušo, umaknil
se bom na svoj tron,
z luknjami zvezd na odrapanih svódih.
Svetál,
v obleki lenobe,
na mehko postelj, z gnojem nastlano,
bom legel spat
in ko bom tiho
poljubljal pragove, objame
kolo lokomotive
moj vrat.

1913

EPILOG TRAGEDIJE VLADIMIR MAJAKOVSKI

Vse to sem pisal
o vas
podganah mrzkih.
Žal mi je, da nimam prsi:

hranil bi vas ko dobra dojilja.
A zdaj sem nekoliko shujšal —
v sreči od izobilja.

Toda kdo bi
zato
in kje mislim lahko
odkazal
tako grozljiv rezervat!

To sem jaz

s prstom naravnost v nebó pokazal,
dokazal:
on je — tat!

Včasih se mi dogaja,
da se zdim petelin holandski
ali pa
kralj pskovski.
A včasih
mi še najbolj ugaja
moj lastni priimek
Vladimir Majakovski.

1913

FLAVTA — HRBTENICA

(Uvod)

Za vse vas,
ki ste všeč mi bilí in ste mi všeč dosihmal
ter vas kot ikone shranil v duše sem breznih,
kot pri svečani napitnici vina bokal
dvigam lobanjo, napolnjeno z verzi.

Vse bolj pogosto razmišljam,
če ne bi bolje biló,
da si piko kroglo za konec svoj dam.
Za vsak primer vam
danes zato
poslovilni koncert odigram.

Spomin!
Skleni v mozgu vse neskončne redí
teh, ki tli zanje ljubezen v meni.
Smeh, lij mogočno iz oči v oči.
S prejšnjimi svatbami, noč, se odeni.
Lij, radost, iz telesa v telo kot je prav.
Naj vsak pomni to noč v njeni resnici.
Danes bom na flavti igral.
Na flavti — lastni hrbtenici.

1915

Prevedel Tone Pavček